

Nieuwe wet passend onderwijs pakt ons kind z'n passend onderwijs af

Onze zoon J. is een bijna 11-jarige jongen met autisme, verstandelijke beperking (TIQ 59), ADHD en DCD.

De diagnose autisme is gesteld op de leeftijd van 3,3 jaar waarna J. twee jaar op een medisch kinderdagverblijf heeft gezeten, het laatste jaar in combinatie met de kleuterklas van een in autisme gespecialiseerde kleuterklas van een cluster 4-school. Vanwege zijn bijkomende verstandelijke beperking is ZMLK-onderwijs geadviseerd.

Op de leeftijd van 5,4 jaar is J. gestart op de Sint Mattheusschool, op de anti-afdeling. Hij is een kwetsbare jongen die veel structuur, voorspelbaarheid en veiligheid nodig heeft. Veranderingen en vrijetijdssituaties geven veel stress. J. zoekt voortdurend contact, bemoeit zich met alles en praat veel. Hij kan moeilijk bij zichzelf blijven, hoort en ziet alles, en kan zich moeilijk concentreren.

In de autiklas met veel rust en structuur, en docenten die autistisch kunnen denken, was J. binnen twee maanden zindelijk, waren de slaapproblemen minder en was zijn eczeem verdwenen. Voor ons als ouders was het een verademing niet uit te hoeven leggen wat autisme is en waarom J. bepaald gedrag vertoont. Z'n gebruiksaanwijzing is inmiddels grotendeels duidelijk.

Desondanks draait J. door z'n extreme prikkelgevoeligheid soms door. Dan moet hij uit de situatie gehaald worden met 1-op-1 begeleiding. Thuis zetten we hem dan voor de wasmachine. Voor school zetten we een deel van het PGB in voor extra ondersteuning op school. Met name vrije momenten (pauzes) blijven een probleem op school, mede omdat J. door z'n slechte motoriek moeilijk mee kan doen met sportieve activiteiten als voetballen. Omdat hij wel graag mee zou willen doen en vrienden wil hebben, maar dat niet lukt, gaat hij andere kinderen pesten. Hij moet dan uit de situatie gehaald worden.

Door en dankzij alle hulp en aandacht op school en thuis, blijft J. zich wel ontwikkelen. Hij heeft inmiddels een zwemdiploma, kan fietsen en begint te lezen en rekenen. Heel belangrijk voor hem, want hij wil graag 'gewoon' zijn en heeft weinig zelfvertrouwen. Bij elke mijlpaal zien we z'n zelfvertrouwen weer een beetje groeien.

Wanneer de bezuinigingen in het speciaal onderwijs doorgaan, betekent dit voor onze zoon dat hij in een grotere klas terecht komt met meer prikkels en minder individuele aandacht. Bovendien krijgt hij nieuwe docenten die geen ervaring en expertise hebben op het gebied van autisme in combinatie met een verstandelijke beperking. Hij zal minder goed begrepen worden en meer zijn afgeleid. Dit zal tot extra stress, slaapproblemen en daarmee moeilijk gedrag, eczeem en een hoger schoolverzuim of thuis zitten leiden. Z'n ontwikkelingsmogelijkheden worden beperkt en z'n zelfvertrouwen neemt af. Er zal meer zorg nodig zijn, nu en in de toekomst.

Voor ons als ouders betekent het meer zorgen thuis, slechte nachtrust, stress en minder mogelijkheden een nog enigszins normaal gezins- en werkleven te leiden. Met alle gevolgen van dien voor het leven van onze andere twee kinderen (meisje van 8 en jongetje van bijna 5).

We hebben de afgelopen weken gemerkt dat niet iedereen even goed begrijpt wat passend onderwijs is en wat de gevolgen van de bezuinigingen voor het speciaal onderwijs zijn. De term passend onderwijs wordt in de debatten en in de pers te pas en te onpas voor van alles gebruikt. Maar is niets meer en niets minder dan een beleidsmatige ontwikkeling die ertoe moet leiden dat alle leerlingen onderwijs krijgen dat past bij hun behoefte, bij voorkeur in het regulier onderwijs. De zorgbehoefte van de leerling staat centraal (welke begeleiding heeft deze leerling nodig om te kunnen leren) en niet 'het etiketje' van de indicatie of handicap. Maatwerk is het devies en dat vraagt om goed toegeruste docenten.

De Wet Passend Onderwijs is een reactie op de ontwikkelingen van de afgelopen tien jaar. De invoering van de indicatietrajecten voor speciaal onderwijs (Commissie voor de Indicatiestelling) en praktijkonderwijs en leerwegondersteuning in het vmbo (Regionale Verwijzingscommissie) hebben geleid tot veel bureaucratie en een grote toename van het aantal zorgleerlingen. Waarbij het niet altijd zo is dat het bijbehorende geld ook daadwerkelijk (volledig) ten goede komt aan de geïndiceerde leerling. De groei doet zich overigens met name voor in cluster 4 (leerlingen met gedragsproblemen en/of psychiatrische problematiek). Daarnaast is er een groep leerlingen die (net) niet in aanmerking komt voor een indicatie, maar wel extra hulp en aandacht nodig heeft om tot leren te komen. Denk bijvoorbeeld aan leerlingen met 'lichte' vormen van ADHD, autisme en/of dyslexie en dyscalculie. Scholen die deze leerlingen in huis hebben moeten meer inspanningen leveren voor minder geld en worden voorzichtig in hun toelating, mede omdat het risico op voortijdig schoolverlaten groter is en scholen daarop worden beoordeeld. Voor ouders van deze leerlingen is het dan lastig een passende school te vinden omdat de leerling een school wel extra tijd kost, maar daar geen geld tegenover staat. Met andere woorden: het beschikbare geld komt niet altijd op de goede plaats terecht.

De overheid wil dit oplossen door een eenvoudiger stelsel te maken met heldere verantwoordelijkheden. Zo worden de regionale expertisecentra, de Commissie voor de Indicatiestelling en daarmee de leerlinggebonden financiering (rugzakjes) opgeheven. Naar de systematiek voor praktijkonderwijs en leerwegondersteuning in het vmbo wordt nog gekeken. De schoolbesturen krijgen de verantwoordelijkheid om voor alle leerlingen in hun regio passend onderwijs te bieden. Scholen krijgen zorgplicht en moeten in hun onderwijszorgprofiel aangeven welke leerlingen zij wel en niet toelaten en welk zorgaanbod zij in huis hebben. Wijst een school een leerling af, dan heeft deze de verantwoordelijkheid een passende andere school in de regio te vinden die de leerling wel kan toelaten. De samenwerkingsverbanden krijgen de regie en worden door de Inspectie o.a. beoordeeld op het aantal thuiszitters, spreiding en doorstroom.

Dit vraagt om een betere samenwerking tussen reguliere scholen onderling, maar ook tussen reguliere en speciale scholen. Uiteindelijk dient voor elke leerling binnen een bepaalde regio een passende onderwijsplek gevonden te worden die de leerling ontwikkelingsperspectief biedt. Veel aandacht is er voor de leraar, die beter toegerust moet worden om te leren omgaan met de verschillende zorgbehoeftes van de leerlingen in zijn/haar klas. Dit moet ertoe leiden dat minder kinderen naar het speciaal onderwijs verwezen worden. Het samenwerkingsverband

wordt de plek waar bepaald wordt of het voor de ontwikkelingsmogelijkheden van een leerling beter is om naar het speciaal onderwijs te gaan in plaats van naar een reguliere school. Uitgangspunt is dat er altijd leerlingen zullen zijn die speciaal onderwijs nodig hebben.

Tot zover zijn deze ontwikkelingen voor een groot deel in lijn met de al eerder in gang gezette ontwikkeling Passend Onderwijs en kan dit zeker tot verbeteringen leiden. Positieve punten zijn dat de zorgbehoefte van de leerling centraal staat, dat scholen zorgplicht krijgen, dat regulier en speciaal onderwijs meer gaan samenwerken en dat onderwijs, (jeugd)zorg en arbeidstoeleiding meer gaan samenwerken (één kind- één plan).

Ronduit negatief zijn de nieuwe ontwikkelingen om te bezuinigen op het speciaal onderwijs en de groepsgrootte binnen de scholen voor speciaal onderwijs met tien procent te vergroten. Het is volstrekt onduidelijk waarop de bezuiniging is gebaseerd. Heeft het iets te maken met de verwijzing in het wetsvoorstel dat de kwaliteit van het speciaal onderwijs nogal eens te wensen over zou laten? Worden alle speciale scholen daarom nu 'gestraft'? Passend onderwijs moet ertoe leiden dat scholen leerlingen meer maatwerk bieden. Maar deze regering biedt geen maatwerk als het gaat om de speciale scholen. Zij moeten allemaal bezuinigen, ongeacht hun kwaliteit, ongeacht het type leerlingen dat ze opvangen, en ongeacht de consequenties.

Dat is des te vreemder omdat er al een wetsvoorstel op de plank ligt om de kwaliteit van het (v)so te verbeteren: Wetsvoorstel kwaliteit (V)SO. Deze wet moet vanaf 2012 gaan gelden voor het SO en vanaf 2013 voor het VSO. Speciale scholen moeten het ontwikkelingsperspectief (het te verwachten uitstroomniveau op langere termijn) van een leerling aan kunnen geven en voor het VSO komen er drie uitstroomprofielen: examengericht, arbeidsgericht, dagbesteding. Het wetsvoorstel hanteert nadrukkelijk de overgang van SO naar VSO of VO als belangrijk keuzemoment op basis van het ontwikkelingsperspectief, het onderwijskundig rapport en een passend uitstroomprofiel.

Kan iemand ons uitleggen hoe dit wetsvoorstel voor kwaliteitsverbetering van het (voortgezet) speciaal onderwijs m.i.v. 2012 zich verhoudt tot het wetsvoorstel om vanaf datzelfde jaar flink te bezuinigen op het speciaal onderwijs? Hoe kun je investeren in kwaliteit en tegelijkertijd bezuinigen? De gevolgen van de wet passend onderwijs zullen juist tot een kwaliteitsverlies in het speciaal onderwijs gaan leiden.

Leerkrachten die de afgelopen jaren veel expertise hebben opgebouwd in het lesgeven aan kinderen met een specifieke zorgvraag, zullen worden ontslagen en worden vervangen door leerkrachten met een langer dienstverband die nog geen ervaring hebben met een specifieke doelgroep. En er ook niet altijd affiniteit mee hebben. Lesgeven aan kinderen met bijvoorbeeld autisme is een speciale 'tak van sport'. Het vraagt veel kennis, ervaring, uithoudingsvermogen, inlevingsvermogen en goede samenwerking met ouders. Ook wordt de klassendeler groter, dus meer kinderen op een leerkracht. Alsof leerkrachten in het speciaal onderwijs nu met drie vingers in hun neus lesgeven aan deze kinderen. Als je iets afweet van dit type onderwijs, dan weet je dat dat hard en intensief werken is en nooit gemakkelijk. Mensen die daar werken doen dat meestal met hart en ziel. Het is daarom onbegrijpelijk dat deze maatregel genomen wordt. Gevolg zal zijn dat binnen het speciaal onderwijs minder kinderen passend onderwijs zullen krijgen en dat meer leerlingen thuis komen te zitten. De zorginstellingen kunnen hun borst nat maken.

Dit kan toch niet de bedoeling zijn? En als dat wel zo is: waarom dan? Wordt Nederland een land voor de rijken waar de kwetsbaren in onze samenleving het maar uit moeten zoeken? Hoe sociaal is Nederland nog?

Het beeld dat door de regering in de debatten en in de media wordt neergezet, is dat er de afgelopen tien jaar vooral veel geld is uitgegeven maar dat dat weinig tot niets heeft opgeleverd. Voorbij wordt gegaan aan alle inspanningen die door scholen zijn geleverd om meer kinderen op school te houden en ze beter passend onderwijs te bieden. Veel basisscholen hebben al leerlingen in huis die een speciale zorgbehoefte hebben en geven deze kinderen voldoende aandacht en hulp. Dat geldt niet voor elke school, en het kan altijd beter, maar de expertise is de afgelopen jaren zeker toegenomen. Hetzelfde geldt voor veel vo-scholen. Ook daar is het niet ongewoon om leerlingen met een speciale zorgbehoefte toe te laten en te ondersteunen. En ook daar is de expertise gegroeid. Net als in het speciaal onderwijs, waar veel nieuw lesmateriaal is ontwikkeld met meer nadruk op leren. Leerkrachten hebben zich gespecialiseerd in nieuwe doelgroepen, o.a. doordat er steeds meer leerlingen instromen met een grotere zorgvraag. Zo is er bijvoorbeeld sinds vijf jaar binnen het ZML-onderwijs geen ondergrens meer qua IQ en hebben kinderen die eerst thuis zaten of op een Kinderdagcentrum (KDC), nu een plek gevonden in het onderwijs. Dit vraagt uiteraard specifieke expertise en kwaliteiten van docenten.

Een goed voorbeeld van een speciale school die de afgelopen tien jaar heeft bewezen op te komen voor de meest kwetsbare kinderen en hun het onderwijs te bieden waarmee ze tot ontwikkeling komen, is de Sint Mattheusschool in Rotterdam. Formeel is het een cluster 3 school voor zeer moeilijk lerende kinderen (ZMLK) die veel aandacht besteedt aan de L van leren. Maar in de praktijk veel meer dan dat. Deze school vangt, uit betrokkenheid, al meer dan tien jaar ook kinderen met autisme en een verstandelijke beperking op in zogeheten autagroepen. Hun aantal is de afgelopen jaar vijf jaar gegroeid van 32 naar 46 leerlingen (en er staan er 26 op de wachtlijst).

Autistische kinderen zonder verstandelijke beperking gaan, als regulier onderwijs niet mogelijk is, naar een cluster 4-school. Autistische kinderen met een verstandelijke beperking zitten thuis, op een KDC of gaan naar een gewone niet altijd passende ZML-school. In de omgeving van Rotterdam hebben deze kinderen het geluk om naar de Sint Mattheusschool te gaan: passend onderwijs avant la lettre.

De groepsgrootte ligt bij deze leerlingen op acht in plaats van op twaalf, de ZML-norm. Deze kinderen kosten de school dus meer geld. Maar vragen vooral veel extra inspanning en expertise van de leerkrachten. Autisme is een ingewikkelde aandoening en werkt bij elk kind heel verschillend uit. De intelligentieverschillen zijn groot, evenals de communicatieve mogelijkheden. Zo kan een groep van acht kinderen bestaan uit drie kinderen die niets zeggen en vooral in zichzelf gekeerd zijn, twee kinderen die alleen geluid maken maar niets zeggen, twee kinderen die redelijk veel praten en een kind dat z'n mond niet kan houden en voortdurend praat en vragen stelt. De niveaus verschillen van alleen geluiden kunnen maken tot kunnen lezen. Daarnaast zijn de motorische verschillen tussen de kinderen groot en zijn er bijkomende problemen als ADHD, al dan niet in combinatie met moeilijke thuissituaties.

Leerkrachten die deze leerlingen tot ontwikkeling weten te brengen, zijn kanjers. En die kanjers bestaan! Maar dreigen nu hun baan te verliezen en de kinderen hun expertise. Weg passend onderwijs voor deze doelgroep. Dit kan toch niet waar zijn?! Stop deze bezuiniging en voorkom dat we over vijf jaar moeten constateren dat er weer een onderwijsvernieuwing mislukt is.

Een bezorgde vader en moeder